

RAZVOJ GOVORA KOD DECE OD 3. DO 5. GODINE ŽIVOTA

Kako podsticati razvoj deteta između 3. i 4. godine:

- Igrajte se najrazličitijih igara i razvijajte maštu kod Vašeg deteta. Koristite motivacione igračke i zamišljajte razne uloge.
- Pravilno ponavljajte rečenicu za detetom, stalno mu dodajući po neki novi oblik i vrstu reči kako bi razvijao svoj govor i bogatio rečenicu. Govorom utičemo na razvoj mišljenja.
- Imenovati sve gde dete gleda i šta radi kako bi podsticali izražavanje o svemu šta opaža, oseća, radi i misli.
- Razvijati veštinu da dete prati govor odraslih i učiti dete veštini slušanja tako što će roditelji prenaglašavati svoj govor koristeći se glumom.
- Potvrđivati dete u njegovoj mašti i zamisliva da bi razvijao svoje samopouzdanje.
- Glumom podsticati decu da razvijaju dikciju i da se pravilno izražavaju da postanu svesni izgovora.
- Vežbati slušnu pažnju traženjem izvora zvukova i pogađanja šta se to čuje i gde se nalazi skriveni predmet.
- Vežbati pravilan izgovor pojedinih glasova najviše u rečima koje su višesložne i koje se teško izgovaraju.
- Igre memorije sa zanimljivim slikama su odlične za razvijanje percepcije i koncentracije u ovom uzrastu.
- Vežba za razvoj pažnje i pamćenja je kada se detetu pokažu igračke na stolu; dovoljno je četiri igračke a zatim ih sve prekrijemo krpom i uzmemo jednu. Dete treba da pogodi šta je pojela maca.
- Kako bi uspešno zagrejali male sive ćelije vašeg mališana, napravite karton sa 9 polja (3 puta 3) i pronadjite iste figurice i započnite igru x/o-samo sa figuricama. Dete će morati da razmišlja i razvija strategiju.
- U ovom uzrastu su dobre sve vrste slagalica za razvoj vizuelne percepcije i fine motorike.
- Potrebno je svakodnevno **čitati priče** koje su ilustrovane i razvijati maštu kako bi deca razvijala svoj govor i mišljenje, učila nove reči.
- Verbalna memorija dodavanje reči. npr. Zeka je bio u vrtu, Zeka je bio u vrtu i pojeo šargarepu, Zeka je bio u vrtu i pojeo šargarepu i kupus..

Dete na ovom uzrastu može da usmeri svoju pažnju do 15 min. i to treba imati na umu.

RAZVOJ GOVORA I JEZIKA KOD DECE IZMEĐU ČETVRTE I PETE GODINE

Na uzrastu od **5 godina** roditelji često budu zabrinuti i pitaju se kada će se dovršiti **govorno-jezički razvoj**, kad će dete početi da priča kao odrasla osoba? U ovom periodu govorni razvoj, tj artikulacija, treba da sazri u potpunosti. Jezički razvoj ne prestaje nikad. On nastavlja da se odvija tokom celog života tako što čujemo nove reči i bogatimo i povećavamo dužinu svoje rečenice.

Šta razume dete na uzrastu od 4. do 5. godine?

Dete ima pažnju da sasluša kratku priču i nakon toga da odgovori na jednostavna pitanja vezana za pročitano.

Razume većinu stvari koje čuje kod kuće i u vrtiću.

Može da zapamti i ponovi četiri broja kad mu se izgovore polako.

Prati i izvršava jednostavne naloge koji uključuju udaljene predmete.

Govorno-jezički razvoj ima neraskidivu vezu sa razvojem socijalnih veština. Na ovom uzrastu dete:

- Prati i izvršava tri naloga data istovremeno bez pomoći (navođenja)
- Koristi konkretne naloge koje objašnjava ("Stani. Boli me.")
- Služi se govorom da pozove druge da se igraju.
- Govorom pokušava da reši nesuglasice sa vršnjacima.
- Igra se takmičarskih igara.
- Prati tok cele konverzacije.
- Govori o nemogućim ili neostvarenim događajima ("šta ako...", "ja želim...")

Artikulacija

Do sada dete treba pravilno da izgovara

A, E, I, O, U

B, P, T, D, K, G

V, J, M, N, F, H

S, Z, C

Č, Š, Ž, Ć, Đ, Dž, L

a tokom ovog period treba da se savlada izgovor glasa **R** i **Lj**.

Postoje brojni izgovori **glasa R** i u srpskom jeziku svi oni su nepravilni osim jednog, kad jezik treperi iza gornjih sekutića. Da bismo dobili pravilan izgovor ovog glasa, u terapijskim uslovima, neophodno je da znamo pravilno da izgovorimo sve ostale glasove (osim glasa Lj). Ako dete nije naučilo pravilan izgovor glasa R, a napunilo je 5 godina, neophodno je započeti logopedski tretman. U govoru dece često susrećemo i zamenu **glasa LJ** glasom J. Često ni sami roditelji toga nisu svesni. Razlog tome jeste što se glas LJ retko sreće u našem govoru. Reči koje dete najčešće koristi su ljulja, napolje, ljubi,...i nekako tu je već kraj rečima koje sadrže ovaj glas.

Iako je broj reči u kojima ga susrećemo mali, sam glas lj nije za podcenjivanje. Tako da ako ga nismo usvojili ili ga nismo dovoljno dobro usvojili i diferencirali od glasa J, sa polaskom u školu kreću i problemi. Da li pisati prijatelj ili priljatelj....?

Bogatstvo jezika na uzrastu od 4. do 5. godine podrazumeva da dete:

- razume komparaciju (veliki, veći, najveći)
- razume vremenske odnose (juče, danas, sutra, prvi, posle, sledeći, sledeće nedelje, prošle nedelje, ove nedelje)
- razume pojmove *drugačiji, najbliži, kroz, ceo*
- razume i koristi prostorne odnose (prvi, u sredini, poslednji)

Rečnik deteta koje ima 4,5 godina sadrži **1900 reči**, a deteta koje ima 5 godina između **2200 i 2500 reči**. Dete staro 5 godina služi se rečenicama od 4,5 i više rečeničnih članova. U ovom uzrastu dete postavlja pitanja sa negacijom, koristi se oblicima NIKO, NIŠTA, ali može da ima problema sa duplom negacijom ("Niko došao.")

Spontanu konverzaciju započinjemo i održavamo postavljanjem i odgovaranjem na pitanja. To je detetov prozor u svet koji mu omogućava da bogati svoj rečnik i proširuje znanja.

Na ovom uzrastu dete:

- odgovara na pitanja **KADA?**

- Zna da odgovori na pitanje KOLIKO? (ali odgovor mora biti do broja 4, pošto dete nema pojam broja veći od 4)
- Kad postavlja pitanja služi se svim gramatičkim pravilima bez odstupanja.
- Kod dece na ovom uzrastu očekujemo razumljivost govora između 90 i 100%.

Kada je potrebno potražiti savet/pomoć logopeda?

Ako dete:

- nema dovoljno pažnje da nas sasluša kad mu se obraćamo
 - ne izvršava tri naloga data istovremeno
 - ne izgovara ili ne izgovara pravilno glasove koje je trebalo da usvoji do 4. godine (najčešće su to Č, Š, Ž, Dž, L)
 - ima siromašan rečnik
 - služi se samo prostom rečenicom
 - ima teškoće da ispriča šta mu se desilo
 - ako okolina ima teškoća da razume dete.
- Uvek je potrebno potražiti savet/pomoć logopeda, ako dete:
- ima repetitivno ponašanje

- ne pokazuje interesovanje za komunikaciju
- muca

Drage kolege literatura koju sam preporucio na poslednjem predavanju ostaje i za ovu temu.

Srdačan pozdrav,

Boško Milovanović